

1959 SIDE KAZILARI HAKKINDA KISA RAPOR

Ord. Prof. Dr. A. Müfit MANSEL

1959 senesinde Side kazılarında Haziran başından Ekim sonuna kadar Ord. Prof. A. M. Mansel ve Doç. Jale İnan'ın idaresinde devam edilmiştir. Beş ay zarfında yapılan işleri şöyle özetleyebiliriz:

1 - Tiyatronun sahne binasının cephesindeki çalışmaları bu sene de devam edilmiş, cephenin orta kısmı tamamiyle meydana çıkarılmıştır. Sol yan tarafını da kısmen açmak ve sahne binasının tiyatronun "cavea"sı ile ne şekilde birleştiği hakkında bir fikir edinmek mümkün olmuştur (Res. 1). Aynı zamanda cephe sütun dekoru hakkında da bir fikir edinilmiştir. Kabartmalarla süslenmiş ve beş kapı tarafından kesilen bir sokak üzerinde ikişer sütundan müteşekkil iki katlı "aedicula"lar bulunmaktadır, bunlar en üstte alınlıklıdır. İşiyordu. Tavan levhaları yüksek kabartma halinde işlenmiş tanrı ve tanrıça büstleri ile süslenmişti. Aedicula'ların arasında arşitektonik çerçeveli çeşitli büyüklükte duvar höreleri yer almıyordu. Bu zengin sütun dekoru içinde duran heykeller ait parçalar ve kitabeler bulunmuştur. Aktöller yukarıda bahsettiğimiz beş kapıdan çıkıyor ve yüksek bir taş podium üzerinde oynuyorlardı. Bu tiyatronun M. S. 2. yüzyıl Roma tiyatrosu mimarisi hakkında bize yeni bilgiler vermesi çok muhtemeldir.

2 - Tiyatronun direkli cadde tarafındaki dış galerileri ve anıların gerisinde yer alan tonozlu odalar temizlenmiş, bu suretle binanın bir kısmının bütün hasmeti meydana çıkması sağlanmıştır (Res. 2). Bu cephenin Bizanslılar zamanındaki taş mirlerine dair bir hayli kitabe (Res. 3) bulunduğu gibi bu yerlerin zeminlerinde çok itinalı bir teknik gösteren mozayiklere rastlanmıştır (Res. 4). Fakat buralarda bir zamanlar kireç ocakları faaliyette bulunmuş olduğundan mozayiklerden büyük

bir kısmının harap olduğu görülmüştür.

3 - Tiyatronun içinde, mimarımızın idaresi altında yapılan sondajlar birçok teferruat, bilhassa giriş yerleri ve merdivenleri hakkında yeni bilgiler edinmemizi sağlamıştır.

4 - Tiyatronun önünden geçen direkli cadde, iki tarafındaki portikleri ile birlikte, tamamiyle meydana çıkarılmıştır (Res. 5), bunlardan her iki portikin restorasyonuna geçilerek sağlam bir stylobat sathı elde edildikten sonra granit sütunların büyük bir kısmı dikilmiş ve bunların bazılarının üzerine Korint nizamındaki başlıkları oturtulmuştur (Res. 6-7). Bu portik zemininde kubbeli bir Bizans mozaiği de bulunmuştur (Res. 8). Bunun baş kısmında kuzey ucunda gümüş sikkeler ve küreçelerden ibaret bir defne keşfedilmiş, Manavgat Malmüdürlüğü tarafından İstanbul Darphanesine gönderilen bu defne idaremizce yapılan teşebbüsler sonunda İstanbul Arkeoloji Müzelerine teslim edilmiştir. Bu hususta daha henüz esaslı bir tetkik yapmamış olmakla beraber bu defnenin haçlılara ve muhtemelen 2. haçlı seferine ait olduğunu söyleyebiliriz ki Anadolu'da Haçlı seferlerine ait buhmetlerin ne kadar az olduğu göz önünde bulundurulacak olursa bu defnenin önemi kendiliğinden meydana çıkar.

5 - Tiyatronun hemen yanında ve cadde portikin gerisinde bir köşesi tiyatrosunun kemer ayakları tarafından kesilmiş podiumlu bir mabet meydana çıkarılmıştır (Res. 9). Bu mabet kısa tarafta cephesinde geniş bir merdiven, bir önportik ve onun gerisinde bir sella ihtiva ediyor ve bir kısmı muhafaza edilmiş stylobat levhalarının üzerindeki sella duvarına yaslı yarım sütun izlerinden anlaşıldığı gibi bir "pseudoperipteros" meydana getiriyordu

(Res. 10). Nefis bir taş işçiliği gösteren (Res:11) ve geç Helenistik yahut erken Roma Imp.a.ratorluk devrine ait olan bu mabet, Anadolu'da şimdiye kadar bulunmuş ilk "pseudoperipteros" olduğundan zannımıza göre büyük bir önem taşımaktadır.

6 - Geç devir şehir kapısının dışında yapılan kazıda bu kapının etrafını çeviren üç çeşme bir arada rastlamak mümkün olmuştur. Bunlardan birincisi imparator Vespasianus'a ait bir ithaf kitabesi ihtiva etmekte (Res. 12), fakat bu yere başka bir mahalden sökülerek getirilip monte edildiği anlaşılmaktadır (Res. 13). Bu anıtta biri erkek, diğeri kadın olmak üzere iki giyimli heykel bulunmuştur. Bu anıtın karşısında büyük bir sarnıçın direkli caddeye bakan fasadına ekli olarak iki çeşme daha bulunmuştur ki bunlardan bir tanesi yuvarlak (Res. 14), diğeri dört köşe kaide ile ayrılmış üç hüvuzlu olup (Res. 15) gerek havuzların gerek kaidelerin üzerinde aedacula'lardan müteşekkil

bir sütun mimarisine sahip bulunuyordu. Aedacula'larının hemen önünde bazı heykeller bulunmuş olup bunların en önemlileri arasında yalnız ayakları eksik bir Hermes (Res. 16), başı noksan bir Athena (Res. 17) ve genç bir erkek başı (Res. 18) (Apolon?) bilhassa zikre değer. Afrodite'nin denizden çıkmak suretiyle doğumunu tasvir

eden bir kabartma levhaya da işaret etmek yerinde olur (Res. 19).

7 - Evvelce kazılmış olan agora ve evlerin önünden geçen direkli cadde üzerinde de çalışılmış, bu caddenin doğu portiklerini aşağı yukarı 200 m. uzunlukta meydana çıkarmak, bu portiklerde sona eren dar yan sokakları tesbit etmek, böylece şehir planı hakkında şimdiye kadar olduğundan daha es'li bilgiye sahip olmak mümkün olmuştur (Res. 20).

8 - Agoranın bir köşesinde ve tiyatroya bitişik olarak bina edilmiş olan "atrina"nın içi ve cephesi temizlenmiş (Res. 21-22), cephesindeki büyük hücrenin şimdiye kadar zannettiğimiz gibi bir çeşme olmayıp muhtemelen heykeller ihtiva eden "bir "exedra" olduğu anlaşılmıştır.

9 - Müze haline getirilecek olan hamam binasında Y. Müh. Ragıp Devres restorasyon ameliyesine devam etmiştir. Tarafımızdan ise hamam yanındaki direkli cadde tımmamıyla kazıldığı gibi (Res. 23) hamamın giriş mahafü de meydana çıkarılmış, ayrıca büyük salonlarda geç devre ait duvarlar kaldırılarak bu salonların ve duvarlarındaki kemerli hücrelerin bütün ihtiyatları ile tebarüz eylemesi sağlanmıştır. Öyle ümit ediyoruz ki binanın dış ve iç derzleri yapıldıktan sonra 19,60 senesi sonbaharında heykelleri oraya nakletmek ve yeni müzenin açılış törenini yapmak mümkün olacaktır.

